

Marti Martorell

Ara fa vuit anys que es varen estrenar en tan sols una setmana de diferència les dues pel·lícules que tracta el quart lliurament d'aquesta sèrie d'articles: *The Age of Innocence* (*La edad de la inocencia*), de Martin Scorsese, i *The Remains of the Day* (*Les restes del dia*), del director James Ivory.¹ Aquesta coincidència en l'estrena d'ambdues pel·lícules i, sobretot, en els plantejaments han provocat irremediablement que fossin comparades entre si, quan segurament més aviat caldria veure-les com les dues cares de la mateixa moneda, dit amb una expressió apresada de l'amic Toni Figuera: les dues pel·lícules són d'«època», reflecteixen les normes i etiquetes de l'alta societat i, especialment, tenen com a protagonistes uns personatges que reprimeixen els sentiments que tenen i actuen com a autòmats.

The Age of Innocence està basada en la novel·la homònima d'Edith Wharton, publicada l'any 1920, i va ser la primera obra escrita per una dona que aconseguia el premi Pulitzer. La història passa a Nova York i comença l'any 1870, quan aquesta ciutat comença a tenir l'anomenada que a hores d'ara encara posseeix, i tots els personatges que hi apareixen pertanyen a la classe alta novaiorquesa. El protagonista, Newland Archer (Daniel Day-Lewis) festeja May Welland (Winona Ryder), una jove adorable al màxim però totalment convencional. May té una cosina, Ellen (Michelle Pfeiffer), que ha tornat de Polònia, país on havia

anat a viure en casar-se amb el comte d'Olenka, després d'una aventura amorosa amb un altre home i tot just quan el dia del compromís entre Newland i May és a prop, Archer i Ellen es temen que s'han enamorat.

Mentrestant, el guió de Jay Cocks i Martin Scorsese, no estalvia temps i esforços per mostrar una societat en què, com Wharton descriu, «tothom vivia en una espècie de món en clau. Mai no es deia ni es feia el que realment es pensava, sinó que es representava tot un conjunt de senyals amb un significat que tothom coneixia. Aquests senyals no sempre eren subtils i, per tant, eren més significatius. Els rebuigs eren més que simples menyspreus; significaven el desterrament.» Mirades, petits gestos... a penes hi ha res que la càmera no capti. Com a mostra més significativa, un plànol seqüència de Newland en arribar a una festa: puja les escales i travessa diferents sales; la càmera s'atura i repassa tot el que Newland mira, tot és perfecte, tot encaixa com una maquinària de rellotge,

però també s'hi destria violència, soterrada, però per això encara més esfeïdora.

Com diu encertadament el *book* de la pel·lícula, és una història violenta, però no en el sentit habitual del terme; els protagonistes maten les víctimes amb l'etiqueta en comptes de fer servir armes. No s'hi vessa sang, sinó ànimes. Per tant, *The Age of Innocence* no és una «peculiaritat» dins la filmografia de Martin Scorsese, que reconeix que els protagonistes «duen roba diferent, però tenen un comportament no gaire diferent al de la màfia tradicional. Quan vaig escenificar el sopar en què Ellen torna a Europa, els servents que hi havia devora la taula semblaven els guardaespalles, els pinxos de la màfia. Era com si diguessin "aquest, Archer, no anirà gaire enfora".»

El món que envolta els personatges d'aquesta pel·lícula és tan violent com el de *Mean Street* (*Malas calles*), *Taxi Driver* o *Goodfellas* (*Uno de los nuestros*). La diferència fonamental no rau en la localització temporal, sinó que en les tres tot just esmentades els personatges poden rebel·lar-se contra la situació, però Newland Archer no té més remei que contenir-se, acceptar resignadament i en silenci la impossibilitat d'estimar en llibertat Ellen: la societat el supera, no pot expressar el que vol i això fa que la comtessa d'Olenka esdevingui només allò que hauria pogut ser i no ha estat. I pitjor segurament era la situació de May, perquè era plenament conscient del que li passava a Newland i, així i tot, callava i no deia res, un silenci mantingut fins a la mort i tan sols molts d'anys més tard, un Newland vell que es nega a veure una Ellen també envellida, arribarà a saber que May va

El fet és que James Stevens és el perfecte majordom, és a dir, una persona tan eficaç professionalment que arriba a no tenir vida pròpia més enllà dels límits de la casa...

haver de fer igual que ell: callar i resignar-se.

The Remains of the Day transcorre a Anglaterra durant els anys trenta i té com a protagonistes el majordom James Stevens (Anthony Hopkins) i la casera Sally Kenton (Emma Thompson). Treballen per a Lord Darlington, un noble que veu amb bons ulls el nazisme i que intenta que altres països europeus donin el vistiplau a aquest sistema polític. El guió és una versió prou fidedigna de la novel·la homònima del japonès, nacionalitzat britànic, Kazuo Ishiguro, publicada el 1989.

El fet és que James Stevens és el perfecte majordom, és a dir, una persona tan eficaç professionalment que arriba a no tenir vida pròpia més enllà dels límits de la casa Darlington i que es planteja com a objectiu màxim servir el senyor sense fer-se notar gens ni qüestionar-se res i que, a més, tot quadri perfectament sense cap estridència. Hi ha multitud d'escenes que palesen aquesta mentalitat d'autòmat, la més explícita de les quals és una en què el

majordom fa servir un regle perquè la distància entre les copes i els plats sigui exactament igual per a tots els convidats. És i arriba a ser tan professional que, quan son pare mor, també servent a la casa Darlington, espera fins que acaba una festa hores més tard per pujar a l'habitació on son pare és mort.

L'arribada de Sally Kenton va obrir, però, unes esclotxes en la mentalitat de James Stevens, perquè ella, al contrari del que fa el majordom, sí que es qüestiona moltes de les coses que passen a la casa. A poc a poc descobreix que el majordom té una capa de gel que de cap de les maneres vol trencar, perquè amaga totes les possibilitats que els altres el vegin com una persona amb sentiments: n'hi ha prou amb veure l'esforç que ha de fer Sally per poder saber quin llibre llegeix James, ja que el subjecta ben fort; tot perquè no se sàpiga que li agrada la literatura amorosa.

La pel·lícula, d'altra banda, mostra també els intents que es varen fer a Anglaterra perquè el nazisme fos acceptat per tothom, com es veu en la reunió que es fa a la casa Darlington en què participen persones de tot Europa i un representant dels Estats Units, Jack Lewis (Christopher Reeve). Evidentment, el majordom fa la seva feina i res més. Fins i tot no dubta a fer fora dues criades refugiades jueves perquè el senyor pensa que les visites alemanyes es poden sentir molestes. I no acaba d'entendre les protestes que fa Sally Kenton per aquesta decisió.

Malgrat tot, James i Sally s'enamoren, però, ni ella des de fora ni el majordom des de dins, cap dels dos podran rompre la capa de gel que l'envolta a ell. Una combinació d'orgull mal entès i incapacitat de deixar-se portar per la passió impedeixen a James que cap relació sentimental entre

ells dos arribi a bon port. I ella, cansada, es casarà amb un altre home i deixarà la casa.

Gairebé trenta anys més tard, James continua a la casa Darlington, ara en mans de Jack Lewis, el polític nord-americà, enamorat de la casa des que hi va anar per primera vegada, i li costa reconèixer que va fer feina per a un pronazi. En una de les poques escenes en què James surt de Darlington, parteix al poble de la costa on es varen instal·lar Sally i el seu home en casar-se. És una visita que no s'allarga gaire i, al començament, tot és molt correcte, però, a mesura que avança el temps, els records de temps antics tornen a obrir-se i és aleshores que ell es tem del mal que va fer a Sally i, especialment, a ell mateix. Massa tard per refer res, la visita acaba quan ja és fosc i Sally, plorant, agafa un autobús i James, tot banyat per la pluja, veu com se'n va. Tan sols restarà el record d'un esmans que se separa sense voluntat de voler-ho fer.

Encara Ivory reforça més la idea del tancament de James, quan contrasta la idea de llibertat, representada per un colom que amollen després d'haver entrat a la casa, i la imatge del majordom que tanca la finestra i simplement mira amb melangia cap a fora: hi ha hagut qualque cosa que l'ha commogut, i molt, però no hi ha hagut res que hagi canviat la situació.

Dues pel·lícules, doncs, que són les dues cares de la mateixa moneda perquè mostren que les normes i regles de la societat subjecten i fan malbé tant els senyors, en el cas de *The Age of Innocence*, com els criats, a la pel·lícula de James Ivory: dos països i èpoques diferents, però així i tot perfectament equiparables. ■

